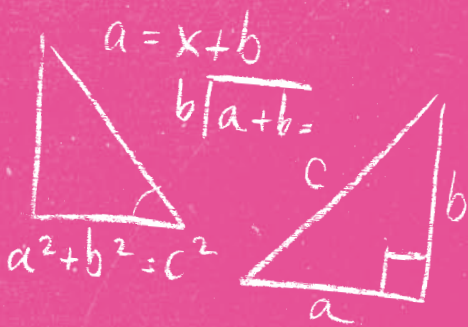

Maak plaats voor talent

Een debat met grote
gevolgen

ONDERWIJS
CONSUMENTEN
ORGANISATIE

In Amsterdam wordt op 30 van de ruim 70 scholen voor voortgezet onderwijs vwo aangeboden. Een ruime keus voor de 1.326 leerlingen met een vwo-advies die dit jaar hun weg zochten van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. Toch sluit het aanbod niet volledig aan op de vraag en zijn dit jaar zo'n 50 vwo-leerlingen uitgeloot op de school van hun keuze. Mogelijk is dit niet alleen het gevolg van het succes van enkele scholen die meer in trek zijn dan andere, en tekent zich een structureel plaatsgebrek af binnen het vwo.

DEBATTEREN IN PLAATS VAN PROCEDEREN

Heeft het keuzegedrag van onderwijsconsumenten, leerlingen en ouders, invloed op het onderwijsaanbod, kan loting uitgebannen worden? Deze vragen dringen zich op naar aanleiding van acties van het platform gymnasiumvooredereen.nl tegen lotingen op een gymnasium en een lyceum in Amsterdam. In Haarlem hebben ouders na uitloting geprocedeerd om toegang tot de gewenste school af te dwingen en verloren. OCO bracht Amsterdamse ouders, rectoren, schoolbestuurders en de gemeente op 26 mei 2008 bijeen in de Raadszaal van het stadhuis om te debatteren in plaats van te procederen onder de noemer Toegang tot de top.

KERNPROCEDURE

Voor een soepele overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs hebben de gemeente en de Amsterdamse schoolbesturen afspraken vastgelegd in de Kernprocedure: het basisschooladvies is bindend (mits bevestigd door de resultaten van de Cito-eindtoets) en een leerling mag zich slechts op één school aanmelden. Vaak maken de ouders een voorselectie van scholen die passen bij het advies van de basisschool, worden open dagen bezocht, en geeft de uiteindelijke voorkeur van de leerling de doorslag.

ZICHT OP KWALITEIT

Jelle Kaldewaij, hoofdinspecteur voortgezet onderwijs, verwacht dat bij een schoolkeuze niet alleen de inspectiegegevens meewegen, maar vooral ook de indrukken die tijdens open dagen opgedaan worden: over sfeer, samenstelling van de populatie, tevredenheid of accenten in het onderwijsaanbod. Verrassend genoeg menen sommige rectoren dat ouders en leerlingen sfeer belangrijker vinden dan kwaliteit. Andere rectoren stellen dat de inspectiemethodiek geen recht doet aan scholen die leerlingen extra kansen bieden. Het beeld ontbreekt van afzonderlijke resultaten van atheneum- en gymnasiumafdelingen binnen één school, van onderbouw-uitstroomcijfers, of van Cito-scores van instromende leerlingen. OCO denkt dat kwaliteit wel degelijk een grote rol speelt bij de schoolkeuze.

BREED AANBOD

Circa 60% van de leerlingen met een vwo-advies gaat naar de zes categoriale vwo's in Amsterdam. De populariteit daarvan is waarschijnlijk mede te danken aan het beeld van een homogene, kleinschalige, op leren gerichte omgeving die de onderwijsvernieuwingen heeft doorstaan. Ondanks de ontegenzeggelijke kwaliteit van deze scholen is dit grotendeels fictie. Qua grootte vormen de volgroeide gymnasia de middenmoot van de 30 Amsterdamse scholen met vwo terwijl het 'kleine' Amsterdams Lyceum de vierde plaats bezet. Kennelijk kunnen de overige scholen met vwo in de concurrentieslag om de leerlingen hun bijzonderheden onvoldoende over het voetlicht brengen terwijl er toch veel te melden is: verschillende onderwijsconcepten, geloofsrichtingen, sport-, kunst-, of betaprofielen, of tweetalig onderwijs. Misschien geeft een klein deel van de ouders en leerlingen ook gevolg aan de oproep van Zeki Arslan, ambassadeur gemengde scholen namens staatssecretaris Dijkema, door bewust te kiezen voor een school met een gemengde populatie.

ALTERNATIEVEN VOOR LOTEN

Loting gaat gepaard met gevoelens van onzekerheid, afwijzing en onrecht. Ouders wijzen op andere sectoren zoals sport of muziek waarin selectie geaccepteerd is. Rectoren stellen dat er geen voldoende betrouwbare selectiemiddelen voorhanden zijn. Dat is te kort door de bocht: het is ongetwijfeld mogelijk in nader overleg

aanvaardbare alternatieven te vinden om tenminste een deel van de lotingsdruk weg te nemen. Zoals bijvoorbeeld motivatiegesprekken, of voorrangsregels voor een klein percentage leerlingen met de hoogste Cito-score en voorrang voor allochtone leerlingen.

TRENDS

- De categoriale gymnasia kunnen de gestage groei, die een aantal jaren geleden al geleid heeft tot de vorming van het 4e gymnasium, niet meer opvangen.
- Door trek van vwo-leerlingen uit de randen naar het midden van de stad dreigt verschraving van het onderwijsaanbod op plekken waar dat om maatschappelijke redenen zeer ongewenst is.
- Het aandeel leerlingen met een vwo-advies is gestegen van 16% in 2005 tot 20% in 2008, een stijging van circa 240 leerlingen. In 2008 was er voor havo/vwo- en vwo-brugklassen samen nog een overschot van 225 plaatsen. Als deze trend doorzet is er binnen drie jaar niet alleen plaatsgebrek binnen het categoriaal vwo in Amsterdam maar binnen het hele vwo.
- Tegelijkertijd zijn er volgens een voorlopige inventarisatie door OCO in 2008 ruim tweemaal zo veel leerlingen uitgeloot voor vmbo-t als voor vwo.

MEER WETEN EN MEER OVERLEG

De schoolbesturen en de gemeente hebben elkaar in het debat op 26 mei heel voorzichtig gevonden om overleg te voeren over de capaciteitsvraagstukken. OCO juicht dat toe. Om te beginnen zou het goed zijn als de gemeente en de schoolbesturen transparantie bieden over vraag en aanbod: cijfers per onderwijstype, per school, per leerjaar en per klas over leerlingenaantallen (en o.a. schooladviezen en Cito-scores).

In de tweede plaats zou het nuttig zijn als de capaciteitsvraagstukken van de ene school of het ene schooltype niet geïsoleerd worden bekeken. De schoolbesturen hebben – binnen de nu breed erkende autonomie – een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goed dekkend en maatschappelijk verantwoord aanbod. Daarin past een discussie over samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van strategische allianties tussen categoriale gymnasia in het centrum en scholen aan de rand van de stad. En de gemeente kan daar een rol bij spelen als regisseur op basis van het streven om de tweedeling in de stad tegen te gaan en om de ontwikkeling van Amsterdam Kennisstad verder mogelijk te maken.

OCO ROEPT OP!

1. Zorg voor een drempelloze toegang tot het onderwijs. Loting is een zwaktebod. Schoolbesturen: ga in gesprek met ouders over mogelijke alternatieven voor tenminste een deel van de lotingsproblematiek.
2. Schoolbesturen en gemeente: ga in overleg over vraag en aanbod om te zorgen voor een goede toegang tot vmbo-t, vwo en categoriaal gymnasium. Binnen 3 jaar moet dat in elk geval tot resultaat leiden.
3. Schoolbesturen en gemeente: biedt transparantie met cijfers en eigen kwaliteitsoverzichten.

OCO

**Onderwijs Consumenten
Organisatie Amsterdam**
telefoon 020 330 63 20
onderwijsconsument.nl